

Stuurgroep RES Twente
T.a.v. de heer Louis Koopman
Postbus 102
7480 AC Haaksbergen

Datum: 15 april 2021
Betreft: **RES Twente 1.0** (voorlopig ontwerp)

Geachte leden van de stuurgroep RES Twente,

Wij, een vertegenwoordiging van de Lokale Energie Initiatieven in Twente (LEIT)*, hebben met belangstelling kennis genomen van de RES Twente 1.0 (voorlopig ontwerp). Wij maken graag gebruik van de mogelijkheid om te reageren. Wij vertrouwen erop dat u onze zienswijze doorgeleid naar de gemeenteraden, Provinciale Staten en het Algemeen Bestuur van het waterschap.

1. Algemeen

Wij constateren dat het bod van de RES Twente optelt tot een regionale ambitie die haalbaar lijkt. Op Twente niveau zijn er wat ons betreft wel erg grote verschillen in ambitie tussen verschillende gebieden. De 1,5 TWh die als ambitie neergelegd wordt zal wat ons betreft volledig uitgevoerd moeten worden om een relevante bijdrage te leveren aan de 35 TWh die landelijk gerealiseerd moet worden. Zeker gezien het streven om in 2050 energieneutraal te zijn. Er is wat ons betreft geen speelruimte om in de uitvoering naar beneden bij te stellen. Dit geldt eerder andersom.

In de kamer van RES 1.0 treffen wij echter enkele olifanten aan, die niet of onvoldoende zijn besproken en daardoor onvoldoende tot acceptabele voorstellen hebben geleid. Heikele keuzes worden vooruit geschoven. Wij missen hier leiderschap. We menen van gemeentelijke en regionale bestuurders te mogen verwachten dat zij - ook bij complexe opgaven als de energietransitie – invulling geven aan de democratisch bepaalde opgave die op hun bord ligt.

Vanwege de duidelijk verschillende ambities per gemeente is wat voorligt ons inziens dan ook nog niet de regionaal samenhangende strategie zoals die noodzakelijk is. Daarbij is het maatschappelijk niet verantwoord dat sommige gemeenten achterblijven bij de invulling van hun opgave. Dit zal het draagvlak – ook in de gemeenten die wel hun opgave halen – ernstig aantasten. Daarmee worden de mogelijkheden voor sommige LEI's om de doelstellingen uit het klimaatakkoord te halen ingeperkt. We verwachten van de gezamenlijke gemeentelijke bestuurders op dit punt besluitvaardigheid.

In dat verband spreken we onze verbazing uit over de kanttekening: "Om aan 1500 GWh te voldoen zal nog 142 MWh gevonden moeten worden." In de RES wordt hieraan geen invulling gegeven. Dit is een tekort schietend bod waardoor bij voorbaat de gewenste 1500 GWh niet gehaald lijkt te worden. Blijkbaar ontbreekt de ambitie en visie om het volledige bod gestand te doen, zodat wij – ook de Lokale Energie Initiatieven in Twente (LEIT) - bij voorbaat op achterstand staan. We dringen met klem aan op een onmiddellijke invulling, met name door die gemeenten die een onvoldoende bod hebben gedaan en hiermee weg lijken te lopen voor de verantwoordelijkheid voor de noodzakelijke en democratisch vastgestelde ambities.

Eigenlijk vinden we zelfs het bod van 1500 GWh al terughoudend. De duurzame opwek van elektriciteit en productie van duurzaam (bio)gas is voor onze regio immers een uitgelezen kans om te komen tot een versterking van de lokale economie. In deze regio kan de energie-opwek een forse economisch impuls opleveren. Een gemiste kans.

Gezien het jaarlijkse bedrag dat we met elkaar uitgeven aan 'import' van energie is gemakkelijk de financiële ruimte te vinden om te investeren in grootschalige productie-eenheden met lokaal geld via de Lokale Energie Initiatieven in Twente (LEIT). De ervaring, ambitie en organisatie is hiervoor aanwezig.

Wij wijzen er in dit verband op dat een gemeentegrens overschrijdende aanpak niet alleen gewenst maar ook noodzakelijk is. Het lijkt nu nog teveel 'ieder voor zich en de regio niet voor allen'.

Wij zijn tevreden dat het streven naar minimaal 50% lokaal eigendom bij grootschalige energieprojecten uit het klimaatakkoord onverkort overgenomen is. Een plan van aanpak daartoe ontbreekt echter. Essentieel is dat dit zodanig wordt opgenomen in het gemeentelijke beleid, dat het ook een bindend karakter krijgt voor alle partijen die hier energieprojecten willen realiseren. Binnen de regio zijn hiervoor inmiddels enkele voorbeelden (o.a. Enschede, Wierden) die eenvoudig zijn over te nemen.

Een goede afweging met heldere keuzes zorgt voor een goed maatschappelijk en zakelijk klimaat voor lokale initiatieven om te investeren in projecten. Afwegingen over ruimtelijke kwaliteit, netcapaciteit en maatschappelijke acceptatie hebben allen een duidelijke regionale component. Zolang er onzekerheid blijft over opgave en locaties blijft het immers moeilijk (grootschalige) projecten te realiseren.

2. Ruimte

Wanneer we naar de voorlopige locaties van de zoekgebieden kijken valt ons op dat op regioniveau een sterke clustering van windprojecten plaatsvindt aan de noordoost kant van onze regio. Er zijn zoekgebieden voorzien nabij de netwerkstad, Rijssen-Holt en in noordoost Twente. In Zuidwest Twente daarentegen blijft het leeg. Een koppeling van projecten aan de netwerkstad zien wij als positief. Het is immers slim om vraag en aanbod van elektriciteit dicht bij elkaar te organiseren. Echter, de disbalans tussen zoekgebieden in de rest van Twente zien wij als onlogisch. Juist in Zuidwest Twente zijn wat ons betreft ook goede mogelijkheden voor het realiseren van windprojecten. Hier wrekt zich wat ons betreft de opbouw van onderop waarbij een echte regionale regio op de ruimte ontbreekt. Wij bevelen u sterk aan hier in RES 2.0 meer aandacht aan te besteden.

Hierbij hopen wij ook dat de RES Twente meer een lonkend perspectief voor de Regio Twente en zijn inwoners wordt in plaats van een last die we zo goed als mogelijk moeten verstoppen. Zoek in de projecten per gebied andere opgaves op die een impuls kunnen gebruiken en koppel de energietransitie met andere opgaves zoals de transitie in de landbouw, de biodiversiteitscrisis en bijvoorbeeld de bossenstrategie maar ook lokale opgaves als versterking van recreatieve routes of sociale doelen. Om maar een paar opgaves te noemen.

Benadruk niet alleen de noodzaak, maar ook de winst van deze Regionale Energie Strategie. Winst in vermindering van de uitstoot van CO₂, in lokaal eigenaarschap, in geld dat in de regio blijft, in meer biodiversiteit en verscheidenheid aan landschap, in een duurzamer Twente voor onze (klein-)kinderen.

3. Elektriciteit

Wij onderschrijven de noodzaak van het hanteren van een duidelijke strategie op besparing, voor zon op dak en de overige zogenaamde no-regret maatregelen. Wel verwachten wij een duidelijke uitvoeringsstrategie die de juiste prikkels inbouwt om bijvoorbeeld de daken daadwerkelijk vol te krijgen.

Allereerst is het vanzelfsprekend wenselijk dat alle gemeenten in hun bouwvoorschriften een identieke bepaling opnemen om bij alle nieuwe bouwwerken en/of renovaties te verplichten zonnepanelen op daken te realiseren. Daarnaast is een actief beleid gericht op maximale benutting van al bestaande daken dringend gewenst. De ervaring leert dat veel dak eigenaren latent wel willen, maar de tijd en expertise missen om tot handelen over te gaan. Gezien de huidige en naderende wetgeving rondom

het verduurzamen van de bedrijfsvoering van ondernemingen zien wij graag dat de gemeenten actief gaan sturen op naleving (stimulering & handhaving). Als Lokale Energie Initiatieven helpen wij graag die ondernemers die met hun dak meer energie op willen wekken dan alleen voor het eigen gebruik.

Daarnaast zien wij tot onze tevredenheid nu meer terug van een ambitie om grootschalige zon en wind locaties zoveel als mogelijk te clusteren. Dit is niet alleen ruimtelijk van belang maar ook om de maatschappelijk kosten binnen de perken te houden. Als Lokale Energie Initiatieven werken wij graag samen met de betreffende gemeentes aan de uitwerking van deze clusters.

Wel hebben wij vraagtekens bij het realisme van de huidige energiemix. Er wordt op termijn gestreefd naar een mix van 40% zon en 60% wind. De huidige ingevulde plannen laten echter het omgekeerde zien. Dit terwijl het Planbureau voor de Leefomgeving een verhouding van 20% zon en 80% wind adviseert voor een gezonde elektriciteitsvoorziening. Wij zien hier graag een duidelijke regionale strategie op geformuleerd.

4. Warmte

Naast de warmtenetten in de Netwerkstad Twente is het belangrijk om ook tot andere oplossingen te komen in die gebieden die niet beschikken over bestaande warmtenetten. Het thema warmte is in de RES tot nu toe nog weinig uitgewerkt. Wij verwachten dat dit meer uitwerking krijgt richting RES 2.0. De opgave om van het aardgas af te gaan is immers groot. Lokale Energie Initiatieven kunnen hier op grond van ervaringen in Twente (o.a. Dinkelland) en elders in het land veel in betekenen.

5. Rol Lokale Energie Initiatieven/ Lokaal Eigendom

Met het lezen van de ontwerp RES 1.0 zou de indruk kunnen bestaan dat Lokale Energie Initiatieven er vooral zijn voor de kleinschalige projecten en ter bevordering van het draagvlak. Wij willen hierbij nogmaals benadrukken dat de Lokale Energie Initiatieven zich nadrukkelijk als partij zien die juist ook grootschalige ontwikkelingen vorm kunnen geven met een minimum van 50% lokaal eigendom. Als lokaal initiatief kunnen wij bij uitstek vorm geven aan het lokaal eigendom. Via dit lokaal eigendom organiseren we lokaal zeggenschap over de projecten en houden we een zo groot mogelijk deel van de revenuen in de regio. Dat kunnen wij doen door projecten zelf te ontwikkelen maar dit kan bijvoorbeeld ook in combinatie met overheidsinitiatieven of initiatieven uit de markt.

Bovendien blijkt het draagvlak voor grootschalige energieprojecten groter wanneer die door Lokale Energie Initiatieven worden ontwikkeld en inwoners kunnen participeren. Gezien de historie van windprojecten in Twente vinden wij het van extreem groot belang dat het eerstvolgende windproject in Twente een succes wordt. Dit zal het draagvlak van de energietransitie in onze regio te versterken. Goede voorbeelden elders in onze provincie (Staphorst, Nieuwleusen) laten zien dat ontwikkelen met en door bewoners leidt tot projecten met meer draagvlak die bovendien relatief snel en efficiënt gerealiseerd worden.

Om goed vorm te kunnen geven aan deze rol is een goed samenspel noodzakelijk tussen gemeenten en de lokale initiatieven. Voor het ontwikkelen van succesvolle projecten zouden gemeenten via het ruimtelijk- en duurzaamheidsbeleid lokale initiatieven in de positie moeten brengen om projecten te gaan ontwikkelen. Daarbij is het voor ons vooralsnog onduidelijk hoeveel gemeenten dit gaan realiseren. Een aantal gemeenten (bijvoorbeeld Enschede) is hier verder mee dan andere. Wij onderstrepen de noodzaak om dit beleid op korte termijn in elke gemeente vast te stellen om ongewenste projecten op de korte termijn te voorkomen. In de RES West-Overijssel wordt momenteel gewerkt aan een menukaart voor gemeenten waarin omschreven staat op welke manier gemeenten vorm kunnen geven aan lokaal eigendom. Wij bevelen deze graag aan ter inspiratie.

Naast het organiseren van lokaal eigendom via het gemeentelijk duurzaamheidsbeleid is het volgens ons belangrijk dat de Lokale Energie Initiatieven ondersteund worden bij de uitvoering van deze energieprojecten. Op provinciaal niveau zijn er ondertussen verschillende (financiële)

ondersteuningsstructuren. Het is van belang dat gemeenten ook beleid voeren op lokale ondersteuning van lokale initiatieven. Voorbeelden daarvan zijn het aanbieden van expertise, subsidies, garanties, aangepaste leges, etc. Het is daarbij wenselijk dat er door gemeenten in Twente op dit vlak een uniform beleid gevoerd wordt met als doel om de energietransitie te versnellen en de lokale kracht te benutten.

Hiervoor geldt nadrukkelijk de recente uitspraak van voormalig vicevoorzitter van de Raad van State de heer Herman Tjeenk Willink: "Overheden moeten burgerinitiatieven meer vertrouwen, meer steun geven. Wie vertrouwen geeft, ontvangt ook vertrouwen ..."

6. Overige opmerkingen

Tot nu toe zijn wij betrokken geweest bij de RES Twente via deelname aan een aantal ambtelijke werkgroepen. Wij hebben dit ervaren als een proces dat met horten en stoten vorm heeft gekregen. Hoewel goed bedoeld, was het ons soms niet duidelijk welke input van ons verwacht werd terwijl vragen aan ons soms laat werden gesteld. Doordat wij geen zitting hebben in de stuurgroep of een aanverwante groep ontbrak het ons aan overzicht op het proces.

Wij bemerken dat er vanuit de verschillende gemeenten verschillend naar de Lokale Energie Initiatieven gekeken wordt. In het ene geval zijn er zorgen over professionaliteit waar in het andere geval we juist tussen de commerciële ontwikkelaars geplaatst worden. De Lokale Energie Initiatieven zijn echter maatschappelijke organisaties, geworteld in de lokale samenleving. Zij blijken goed in staat om (complexe) grootschalige projecten te ontwikkelen en daarbij draagvlak te genereren en de kans te vergroten dat 50% lokaal eigendom gerealiseerd wordt. Daarnaast ondernemen Lokale Energie Initiatieven meer activiteiten om het draagvlak voor de energietransitie te versterken zoals het overnemen van het lokale energieloket.

Wij verwachten en hopen dat we onze samenwerking bij de doorontwikkeling van de RES kunnen intensiveren en professionaliseren.

7. Meer informatie

Wij hopen dat deze zienswijze leidt tot een betere Regionale Energiestrategie voor onze regio. Een strategie met voldoende ambitie om klimaatdoelen te halen waarbij wat ons betreft onze inwoners nadrukkelijk betrokken gaan worden bij de vervolgstappen.

Daarnaast verwijzen wij voor de verdere uitwerking van de RES 1.0 nogmaals op ons advies van 17 mei 2020 waarin onze belangrijkste wensen en bedenkingen geformuleerd staan.

Voor vragen over onze zienswijze kunt u terecht bij de heer Jeroen Jansen, Coöperatie Enschede Energie via 06-15000551 of jeroen.jansen@enschede-energie.nl.

Hoogachtend,

*Namens de lokale energie-initiatieven in Twente (LEIT)

Jeroen Jansen (*Coöperatie Enschede Energie*)
Kees van Dorth (*Stichting Duurzame Energie Wierden-Enter*)
André Oosting (*Energie Coöperatie Hof van Twente*)
Wilma Paalman-Vloedgraven (*Coöperatie Hellendoorn op Rozen*)
Miranda Scheffer (*Stichting Duurzame Energie Wierden-Enter*)
Raoul Teeuwen (*Coöperatie Opgewekt Rijssen*)
Alex Weekhout (*Energie Coöperatie Hof van Twente*)
Tom Wagenvoort (*Coöperatie Greuner*)
Rob Legdeur (*Duurzaam Holten*)
Frans Brughuis (*Reggewind*)
Leander Broere (*Natuur en Milieu Overijssel*)